

BAND EN ZUIDERKRUIS, de versmelting van twee tijdschriften, *Band* en *Zuiderkruis*, die in het voormalig Leopoldstad (nu Kinshasa) verschenen. De Vlamingen in Kongo, die in de oorlog geïsoleerd waren van het moederland, richtten in mei 1942 een eigen cultureel maandblad op als reactie tegen de hegemonie van het Frans in de kolonie. *Band* had als ondertitel "Tijdschrift voor Vlaams Cultuurleven", van de zevende jaargang af "Algemeen Tijdschrift". De eerste redactieploeg bestond uit Hendrik Cornelis, José Gers en A. Rubbens, na een paar maanden aangevuld met Odo Spitaels. De reactie van de Franstaligen was hevig, maar het tijdschrift kon rekenen op de steun en bescherming van de gouverneur-generaal, de Franssprekende Antwerpenaar A. Ryckmans en van de minister van koloniën, Albert de Vleeschauwer. Van deze laatste verscheen in het eerste nummer een sympathiserende tekst, die de minister had opgestuurd vanuit Londen. *Band* verzette zich tegen de verdrukking van de Vlaamse cultuur in de kolonie, zonder het Belgische establishment aan te vallen. Het blad wilde zo verhinderen dat de Kongolezen zouden profiteren van een openlijke tweespalt tussen de koloniale onderling. Daarnaast wilde *Band* de Vlamingen Nederlandstalige literatuur bezorgen, het Vlaamse cultuurleven in de Kongo en Ruanda-Urundi stimuleren en de bekendheid van Kongo in België bevorderen. *Band* groeide uit tot de motor van het Vlaamse socio-culturele verenigingsleven in de kolonies. De redactie organiseerde onder meer zangen- en toneelavonden om de Vlaamse cultuur in Kongo levend te houden. Op die manier werkte ze de Vlaamse bewustwording van de koloniale die ambtshalve verfranst waren in de hand.

Na de oorlog deed *Band* een beroep op medewerkers in Vlaanderen, Nederland, Zuid-Afrika, Indonesië, Australië en Amerika. Het maandblad publiceerde onder meer essays, poëzie en bijdragen over etnologie en muziek.

Op 8 november 1955 richtten Arthur Verthé en Walter Geerts eveneens te Leopoldstad *Zuiderkruis*, een driemaandelijks "Tijdschrift voor Vlaams-Afrikaanse letterkunde" op. De twee jonge Belgen (Geerts was in Kongo geboren) wilden het ontstaan van een specifieke Vlaams-Afrikaanse cultuur, met twee voedingsbodems – Vlaanderen en Afrika – stimuleren. Het blad was aldus complementair aan *Band* en droeg op haar manier bij tot de ontvoogding en bewustwording van de Vlamingen in Centraal-Afrika.

In het begin van 1960, aan de vooravond van de dekolonisatie, smolten *Band* en *Zuiderkruis* samen tot één tijdschrift, *Band en Zuiderkruis*, "Algemeen Tijdschrift voor Vlaams Cultuurleven in Afrika". Na de machtsoverdracht in 1960 verscheen het blad gedurende een tweetal jaar in België. Het publiceerde onder meer het vroege werk van Jef Geeraerts. De redactie groeide uit tot een sociale actiegroep die oud-kolonialen hielp bij het vinden van werk in Vlaanderen en bij hun heraanpassing aan het leven in het moederland. Dit initiatief mondde in 1963 uit in de oprichting van **Vlamingen in de wereld**.

LITERATUUR: A. Verthé, *Vlamingen in Kongo*, 1959; – R. Roemans en H. van Assche, *Bibliografie van de Vlaamse Tijdschriften. IV. Band (1942-1960) Zuiderkruis (1956-1959)*, 1961; – A. Verthé en B. Henry, *Geschiedenis van de Vlaams-Afrikaanse Letterkunde*, 1962; – A. Verthé, *Moderne Encyclopedie der Wereldliteratuur*, IV, 1970; – F. Joostens, 'Schaven aan de zwarte ziel. Koloniaal discours in het Vlaams-Afrikaanse tijdschrift *Band* (1942-1960)', *Restant*, nr. 4 (1991).

ARTHUR VERTHÉ* EN MARIEKE JANSSENS